

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2023.21.50>

Ердевдій А.А.,
магістр права

**ПРОГАЛИНА В АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОМУ ПРАВІ
ЩОДО ПЕРЕГЛЯДУ ПОСТАНОВ СУДІВ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ
ОБСТАВИНАМИ, ЇЇ ПОДОЛАННЯ У ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ПРАКТИЦІ
ТА ШЛЯХОМ РЕФОРМИ ЗАКОНОДАВСТВА**

Актуальність проблеми. Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), як відомо, не містить норм про перегляд постанов судів у справах про адміністративні правопорушення за нововиявленими обставинами. Ця прогалина утворює диспаритет, оскільки якщо постанову у справі про адміністративне правопорушення виніс не суд, а інший орган, то цю постанову можна оскаржити в порядку КАС України, а рішення суду, ухвалене в порядку КАС України, – можна буде переглянути за нововиявленими обставинами. В той же час, якщо постанову у справі про адміністративне правопорушення виніс суд, то ні для постанови суду першої інстанції, ні для постанови суду апеляційної інстанції в такій справі КУпАП не передбачає можливості перегляду за нововиявленими обставинами. Слід також згадати, що в практиці ЄСПЛ обвинувачення особи у вчиненні адміністративного правопорушення прирівнюється до «кримінального обвинувачення». Суворість деяких санкцій норм КУпАП (наприклад, про штрафи у значному розмірі, громадські та виправні роботи, адміністративний арешт) є близькою до ступеня суворості кримінальних покарань. Тож постає проблема необхідності запровадження механізму виправлення судової помилки, якщо після розгляду справи про адміністративні правопорушення відкрилися раніше невідомі факти, які свідчать про таку помилку. Тому пошук такого механізму (як у площині правозастосування, так і в площині правотворчості) є актуальною правовою проблемою.

Отже, метою цієї статті є визначити, чи можливим є перегляд постанов судів у справах про адміністративні правопорушення за нововиявленими обставинами за відсутності в КУпАП процедури такого перегляду, а також запропонувати концепцію змін адміністративно-деліктного законодавства в частині перегляду постанов за нововиявленими обставинами.

Питання перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у справах про адміністративні правопорушення до теперішнього часу залишається мало дослідженим науковцями. Час від часу це питання стає предметом дискусії серед практикуючих юристів: до прикладу можна навести звернення Комітету Асоціації правників України з конституційного права, адміністративного права та прав людини, в якому йдеться про те, що в КУпАП відсутні положення щодо перегляду судового рішення за нововиявленими чи виключними обставинами [1].

Під час пошуку в Єдиному державному реєстрі судових рішень постанов у справах про адміністративні правопорушення за ключовим словом «нововиявленими» реєстр знаходить більше тисячі судових рішень, що свідчить про значну кількість звернень з вимогами про перегляд винесених постанов. Далі було проаналізовано резолютивні частини 50 випадково відібраних постанов різних судів України, знайдених за цим ключовим словом. Статистичне опрацювання отриманих даних дало такі результати:

– 24 постановами – повернуто заяву через те, що КУпАП не містить процедури пере-

гляду постанов за нововиявленими обставинами;

– 6 постановами – в прийнятті заяви (у відкритті провадження) відмовлено з тих же підстав;

– 3 постановами – залишено заяву без розгляду з тих же підстав;

– 4 постановами – відмовлено в задоволенні заяви (залишено заяву без задоволення) з тих же підстав;

– 1 постановою – залишено заяву без розгляду через те, що раніше вже було подано заяву з тих же підстав і у відкритті провадження за нею було відмовлено;

– 3 постановами – залишено заяву без руху через недоліки заяви;

– 1 постановою – відмовлено у відкритті провадження через те, що в заяві не наведено обставин, які заявник вважав нововиявленими;

– 1 постановою – відмовлено у відкритті провадження через те, що обставини, на які послався заявник, не є нововиявленими;

– 4 постановами – було відкрито провадження з перегляду постанов за нововиявленими обставинами;

– 1 постановою – заяву було повернуто на вимогу самого заявника;

– 1 постановою – заяву повернуто, оскільки постанова, яку необхідно переглянути, не набрала законної сили;

– 1 постановою – закрито провадження у зв'язку з відмовою від заяви.

Узагальнюючи отримані статистичні відомості, слід дійти висновку, що в 76 % досліджених випадків суди дійшли висновку про відсутність самої можливості перегляду постанов судів у справах про адміністративні правопорушення за нововиявленими обставинами. В деяких із цих постанов можна знайти посилання на ухвалу Верховного Суду від 15 жовтня 2019 року у справі № 51-4998ска19.

В зазначеній вище ухвалі містяться такі висновки: «нормами КУпАП не передбачена ні можливість касаційного оскарження поста-

нови апеляційного суду у справі про адміністративне правопорушення, а ні можливість перегляду такої постанови *Верховним Судом* за нововиявленими обставинами. Так само нормами КПК не передбачено можливості перегляду за нововиявленими обставинами судових рішень у справах про адміністративні правопорушення. Більше того, за змістом ст. 463 КПК навіть у межах кримінальних проваджень заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами подається до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку, а не до суду вищої інстанції. Посилання заявника на рішення Європейського суду з прав людини у справі «Швидка проти України» є недоречним, оскільки ця справа стосувалася порушення права заявниці на апеляційне оскарження постанови суду у справі про адміністративне правопорушення, гарантованого ст. 2 Протоколу № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Однак ні в указаній статті, ні в указаній справі не йдеться про можливість оскарження постанов про накладення адміністративного стягнення *до суду касаційної інстанції* за нововиявленими обставинами» [2].

Отже, у згаданій справі Верховний Суд відмовив у відкритті провадження, перш за все і головним чином, через те, що заява надійшла до суду касаційної інстанції, а не до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку. При цьому Верховний Суд не зробив категоричного висновку щодо неможливості такого перегляду *взагалі*, якщо не брати до уваги той факт, що заява була помилково подана до суду касаційної інстанції.

Зі змісту проаналізованих вище постанов вбачається, що заявники наполягали на необхідності застосування аналогії закону і посилалися на положення КПК України, які унормовують розгляд подібних заяв. Відхиляючи доводи про аналогію, суди, серед іншого, посилалися на норму ч. 2 ст. 7 КУпАП, яка визначає, що провадження в справах про адміністративні правопорушення здійсню-

ється на основі суворого додержання законності [3]. Водночас встановлено, що у справах про адміністративні правопорушення судами широко застосовується аналогія в питаннях розгляду заяв про відвід: так, в 10 з 10 випадково відібраних постанов, суди, констатувавши відсутність в КУпАП норм про відвід, застосовували за аналогією відповідні положення КПК України і розглядали відводи по суті. Отже, наявність у КУпАП статті 7, яка визначає зміст принципу законності, ще не означає заборони застосування норм КПК України за аналогією до справ про адміністративні правопорушення; більше того – така аналогія застосовується на практиці. Водночас, застосування аналогії теж має певні межі: так, вочевидь неможливо застосовувати у справах про адміністративні правопорушення за аналогією норми КПК України про запобіжні заходи, слідчі (розшукові) дії і негласні слідчі (розшукові) дії, арешт майна, адже таке широке застосування аналогії призвело б до грубого порушення прав людини. Але ж перегляд постанови за нововиявленими обставинами навряд чи може порушити права людини, навпаки – він спрямований на захист цих прав у разі судової помилки. Тож наразі немає переконливих доводів про абсолютну неможливість перегляду постанов судів у справах про адміністративні правопорушення за нововиявленими обставинами, а та обставина, що такої процедури немає в КУпАП, як вже було виявлено (на прикладі відводів), – не свідчить про абсолютну неможливість такого перегляду.

У відповідності до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і *справедливим* судом, утвореним законом [4]. Отже, принцип справедливості судочинства є основоположним для всіх його видів, і розгляд справ про адміністративне правопорушення не є винятком. З цього можна дійти висновку, що у разі якщо відкриваються раніше невідомі факти, які свідчать

про помилковість висновку щодо вини особи у вчиненні адміністративного правопорушення, то така помилка має бути виправлена; в протилежному випадку судовий розгляд не відповідатиме принципу справедливості, адже особа, яка виявила цю раніше невідому їй і суду обставину, не матиме змогу поновити свої права лише через відсутність в КУпАП ефективного засобу юридичного захисту.

В той же час, встановлення законом процедури розгляду заяв і справ є необхідним для того, щоб упорядкувати процес, гарантувати рівність учасників процесу, зробити процес більш передбачуваним і зрозумілим, дотриматись принципу правової визначеності. Попри те, що з метою дотримання принципу справедливості слід визнати можливість перегляду постанов за нововиявленими обставинами, відсутність в КУпАП будь-яких норм про такий перегляд може створити простір для довільного тлумачення поняття «нововиявлені обставини», строків і суб'єктів подання таких заяв, порядку їх розгляду, а також повноважень суду за результатами розгляду цих заяв.

Верховний Суд в пунктах 8-9 постанови від 16 лютого 2021 року у справі № 263/10894/2020 зазначив, що «у нормах КУпАП чітко не деталізовано обов'язки осіб, які беруть участь у розгляді справ про адміністративні правопорушення. Разом із тим, відповідно до усталеної судової практики, яка ґрунтується на системному аналізі міжнародних актів з урахуванням рішень Конституційного Суду України, *суди в певних випадках вправі* застосовувати принцип аналогії закону. У цьому випадку найбільш близьким до адміністративно-деліктної галузі права є кримінальне процесуальне законодавство» [5]. Отже, можливість застосування приписів КПК України на підставі аналогії закону до процедури провадження у справах про адміністративні правопорушення – визнана і підтверджена Верховним Судом, висновки якого є обов'язковими для врахування судами нижчих інстанцій.

Важливими з точки зору підтвердження самої можливості звернення до суду із заявою про перегляд постанови, винесеної за правилами КУпАП, за нововиявленими обставинами, є висновки, наведені, зокрема, в постанові Житомирського апеляційного суду від 08 червня 2023 року у справі № 279/1106/22. За обставинами цієї справи, суд першої інстанції відмовив у прийнятті заяви про перегляд постанови за нововиявленими обставинами. Проте апеляційний суд дійшов протилежних висновків. Він зазначив, що «оскільки Кодексом про адміністративні правопорушення взагалі не передбачений перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, не передбачена процесуальна можливість ухвалити судові рішення про відмову у відкритті провадження за заявою про перегляд за нововиявленими обставинами, в разі коли заява подається про перегляд судового рішення про притягнення особи до відповідальності. При подачі такої заяви, суд може *або повернути заяву, якщо вона не відповідає вимогам ст. 362 КПК або задовольнити її чи відмовити в задоволенні* заяви про перегляд за нововиявленими обставинами» [6]. Така позиція не є поодинокую, в якості прикладу можна навести також постанову Київського апеляційного суду від 24 травня 2021 року у справі № 753/1807/21, в якій викладені аналогічні висновки [7].

Було проаналізовано також низку окремих справ, постанови в яких були успішно переглянуті за нововиявленими обставинами та скасовані. Одним із таких прикладів є постанова Немирівського районного суду Вінницької області від 07 жовтня 2022 року у справі № 930/1699/22, предметом перегляду в якій була постанова про притягнення до адміністративної відповідальності військовослужбовця за розпивання алкогольних напоїв (ч. 3 ст. 172-20 КУпАП). Після винесення цієї постанови суд, на підставі заяви особи і показань свідка, виявив, що в день «правопорушення» особа перебувала у звільненні і до несення служби задіяна не була. Це стало під-

ставою для скасування постанови із закриттям провадження у справі у зв'язку з відсутністю складу правопорушення [8]. Іншим прикладом є постанова Сквирського районного суду Київської області від 31 січня 2022 року у справі № 376/2004/21, за якою, після притягнення особи до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 130 КУпАП було виявлено і підтверджено висновком експертизи, що особа перебувала в стані неосудності, що і стало підставою для скасування прийнятої раніше постанови [9]. Отже, вже фактично існує судова практика перегляду постанов судів за нововиявленими обставинами навіть за відсутності такого інституту в КУпАП.

Таким чином, перегляд постанов судів у справах про адміністративні правопорушення за нововиявленими обставинами – є можливим навіть в нинішніх умовах, коли процедура цього перегляду і сама його можливість не визначені в КУпАП. Для цього є доцільним застосовувати положення глави 34 КПК України за аналогією закону, враховуючи при цьому ключові відмінності між кримінальним процесом і провадженням у справах про адміністративні правопорушення. Разом з тим, наявність неоднакової судової практики з цього питання вимагає саме на законодавчому рівні врегулювати порядок такого перегляду, адже це є необхідним для дотримання принципів правової визначеності та рівності перед законом і судом.

Концепція змін адміністративно-деліктного законодавства в частині перегляду постанов за нововиявленими обставинами має надати відповіді на такі питання: що є предметом перегляду, на яких підставах допускається перегляд, хто має право його ініціювати, який суд здійснює перегляд, в який строк допускається ініціювання перегляду, якими мають бути вимоги до заяви, за якою процедурою розглядається заява, яким може бути результат розгляду заяви та якими є правові наслідки того чи іншого результату. Нижче намагатимемось надати відповіді на кожне із цих питань.

Предмет перегляду. Враховуючи те, що у справах про адміністративні правопорушення може бути потерпілий (наприклад, за ст. 124 КУпАП), слід дійти висновку, що перегляду мають підлягати не лише постанови про накладення адміністративних стягнень чи застосування заходів впливу, а й постанови про закриття справи. Крім того, слід пам'ятати, що закриття справи можливе і тоді, коли діяння мало місце, але є або малозначним, або містить ознаки кримінального правопорушення; більше того, закриття можливе з неабілітуючих підстав. Отже, всі постанови, передбачені ст. 284 КУпАП, мають бути предметом перегляду за нововиявленими обставинами. В той же час предметом перегляду не можна визнати постанову, якою не закінчено розгляд справи (наприклад, про повернення матеріалів на доопрацювання, про передачу справи, про відвід, про призначення експертизи, про привід тощо), оскільки в них не надається оцінка фактичним обставинам справи. Крім того, якщо постанова ще не набрала законної сили, то виправлення помилок щодо фактів має здійснюватися шляхом її апеляційного перегляду.

Підстави перегляду слід визначати виходячи з визначення нововиявлених обставин як фактів, які не були і не могли бути відомі: 1) суду і 2) особі, яка звертається із заявою, на момент розгляду справи, і які впливають на результат вирішення справи. Одночасно на законодавчому рівні необхідно розмежувати нововиявлені (ті, що об'єктивно існували, але не були враховані через їх незнання) і нові (ті, що з'явилися пізніше) обставини, а також визначити, що зміна законодавства не є підставою для перегляду раніше прийнятих постанов (але може мати наслідки для їх виконання); крім того слід визначити, що такою підставою не є нова оцінка доказів (адже оцінка доказів не є фактами, а є висновками виходячи із встановлених фактів), а також визначити, що саме по собі порушення процедури розгляду справи не може бути підставою для такого перегляду (оскільки процедурні

порушення мають виправлятися під час апеляційного перегляду, а не перегляду за нововиявленими обставинами).

Ініціатором перегляду, на думку автора, можуть бути лише сторона захисту (тобто – особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, її законний представник, захисник) і потерпілий (а також його законний представник, представник). Участь прокурора в розгляді справ є обмеженою наглядом за додержанням законів *при застосуванні* заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян (ч. 5 ст. 7 КУпАП) [3], тому прокурору слід надати право на ініціювання перегляду лише постанов про накладення адміністративних стягнень, передбачених ст.ст. 30-1 – 32-1 КУпАП.

Суб'єктом перегляду має бути суд, який першим допустив помилку через незнання про обставину, повідомлену в заяві (найчастіше – це саме суд першої інстанції). Склад суду має бути незмінним (оскільки суддя, який розглядав справу вперше, обізнаний про те, які факти він враховував, а про які факти йому не було відомо на час розгляду справи). Лише у випадку неможливості передати заяву попередньому складу суду чи в разі задоволення відводу – має формуватися новий склад суду на засадах автоматизованого розподілу.

Строки ініціювання перегляду поділяються на поновлювані та присічні. Застосовуючи засаду, наведену в ч. 4 ст. 461 КПК України, слід не встановлювати присічний строк для подання тих заяв, які спрямовані на поліпшення становища особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. В той же час короткий строк притягнення до адміністративної відповідальності не дозволяє застосувати підхід, наведений у ч. 2 ст. 461 КПК України щодо заборони перегляду постанов про закриття справи поза межами строку притягнення до відповідальності. Так, підстава закриття справи (зокрема у справах про ДТП) має значення для цивільно-правових наслідків діяння. Тому якщо щодо винної особи була помилково закрита справа на

підставі відсутності складу правопорушення, то потерпілому, в разі виявлення істотних для справи обставин, має бути забезпечена можливість перегляду такої постанови поза межами строків, визначених ст. 38 КУпАП. І якщо за результатами такого перегляду буде встановлена винуватість особи, то постановою про закриття справи має бути скасована, а в разі спливу строку, визначеного ст. 38 КУпАП – має бути винесена нова постановою про закриття справи саме через сплив строку. Тому запровадження в КУпАП *присічних* строків подання таких заяв не є виправданим. Що стосується *поновлюваного* строку подання заяв, то його належить визначити виходячи із загального тримісячного строку, визначеного в ч. 1 ст. 461 КПК України. Наявність такого строку дисциплінуватиме учасників провадження і сприятиме стабільності адміністративно-деліктних правовідносин.

Вимоги до заяви мають враховувати особливості КУпАП щодо складу учасників провадження, а також відповідати сучасним вимогам до подання процесуальних документів. У заяві мають бути в обов'язковому порядку вказані: найменування суду, анкетні дані заявника та його представника, дата постанови, яка підлягає перегляду, номер справи, дата відкриття нововиявлених обставин, суть цих обставин і докази, які її підтверджують, опис впливу цих обставин на результат розгляду справи, вимоги заявника до суду, перелік додатків, дата і підпис. До заяви мають бути додані її копії для надсилання іншим учасникам (таким як: особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, її законний представник і захисник, потерпілий, його представник і законний представник, прокурор), докази, які підтверджують нововиявлену обставину, або клопотання про їх витребування, докази повноважень представника чи захисника (якщо такі відсутні у справі), клопотання про поновлення строку подання заяви (в разі його пропуску).

Процедуру розгляду заяви слід поділити на п'ять стадій.

На першій стадії суд проводить перевірку дотримання вимог щодо форми і змісту заяви, дотримання строку її подання і вирішує питання про поновлення пропущеного строку, а також перевіряє повноваження представника чи захисника (якщо заява надійшла від нього). В разі порушень вимог щодо форми і змісту заяви суду слід надати повноваження залишати цю заяву без руху, встановлюючи строк для усунення недоліків, і повертати заяву в разі неусунення недоліків у визначений судом строк. Також суду слід надати повноваження відмовляти у відкритті провадження за нововиявленими обставинами в разі якщо: 1) заявнику відмовлено в поновленні пропущеного строку; 2) заявник не належить до осіб, які вправі подати таку заяву; 3) постановою, яку просить переглянути заявник, не належить до постанов, які можуть бути предметом перегляду, або не виносилася судом, або вже скасована; 4) заява тієї ж особи з тим же предметом і підставами вже була розглянута або було відмовлено у відкритті провадження за такою заявою чи закрито провадження за нею. За відсутності означених вище підстав провадження підлягає відкриттю; слід передбачити, що надання оцінки фактам та їхньому значенню для розгляду справи – не здійснюється на стадії відкриття провадження. Одночасно із відкриттям провадження суду має бути надано дискреційне повноваження зупинити виконання постанови (якщо вона підлягає примусовому виконанню і ще не виконана) на час її перегляду (за клопотанням заявника чи з власної ініціативи).

На другій стадії суд проводить підготовку до розгляду заяви. З цією метою: здійснюється виклик в судове засідання заявника та інших учасників провадження, а також свідків (за необхідності), долучаються до справи письмові пояснення чи заперечення інших учасників провадження, витребовуються докази, що мають значення для встановлення фактів, повідомлених у заяві (за ініціативою учасника провадження чи за ініціативою суду), вирішуються відводи, заяви і клопотання.

На третій стадії суд розглядає заяву по суті. З цією метою суд має заслухати пояснення особи, яка звернулася із заявою, та інших учасників провадження, дослідити докази, подані на стадії перегляду постанови за нововиявленими обставинами, допитати свідків (за необхідності). Суд з'ясовує:

- які факти підтверджуються поданими доказами;
- чи існували ці факти на момент розгляду справи;
- чи було про ці факти відомо суду;
- чи було про ці факти відомо особі, яка звернулася із заявою;
- якщо про ці факти не було відомо особі – то чи могло бути особі відомо про них;
- чи є ці факти істотними для розгляду справи.

На четвертій стадії суд ухвалює постанову за результатами розгляду заяви. В цьому контексті слід зосередитися на *повноваженнях*, які слід надати суду за результатами розгляду таких заяв.

Так, суд має ухвалити постанову про закриття провадження за нововиявленими обставинами, якщо: 1) особа, яка подала заяву, добровільно відмовилася від неї до закінчення розгляду заяви, усвідомлюючи правові наслідки відмови від заяви; 2) встановлено обставини, які є підставою для відмови у відкритті провадження.

В усіх інших випадках суд має вирішити подану заяву по суті. При цьому суд має відмовити в задоволенні заяви, якщо: 1) заявником в заяві лише оспорується оцінка фактів і наводиться будь-яких фактів; 2) фактичні обставини, повідомлені в заяві, судом не встановлені або твердження заявника є недостовірними; 3) повідомлені в заяві обставини не існували на час розгляду справи; 4) про факти, повідомлені в заяві, було відомо суду на час розгляду справи і суд враховував їх при винесенні постанови; 5) про факти, повідомлені в заяві, було відомо заявнику або за всіма обставинами мало бути йому відомо на час розгляду справи; 6) повідомлені заявником

факти не впливають на результат розгляду справи.

У випадку, якщо повідомлені заявником факти, встановлені судом, підпадають під визначення нововиявлених обставин, суд має задовольнити подану заяву повністю чи частково. При цьому суд в обов'язковому порядку скасовує постанову, яка була предметом перегляду. Якщо була скасована постанова суду першої інстанції, то з моменту такого скасування втрачає чинність також постанова суду апеляційної інстанції про залишення постанови суду першої інстанції без змін (якщо така постанова виносилася). Скасовуючи постанову, суд має одночасно (не розпочинаючи новий розгляд справи) вирішити справу про адміністративне правопорушення по суті, користуючись повноваженнями суду тієї інстанції, до якої надійшла заява.

Крім того, необхідно передбачити принцип заборони повороту до гіршого: за результатами розгляду заяви не допускається погіршення становища особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, якщо заява подана цією особою (її законним представником, захисником).

П'ятою (факультативною) стадією є оскарження остаточної постанови, прийнятої за заявою про перегляд за нововиявленими обставинами. Таке оскарження має здійснюватися в апеляційному порядку; постанови суду апеляційної інстанції не можуть підлягати подальшому оскарженню. Слід передбачити можливість оскарження таких постанов: про повернення заяви, про відмову у відкритті провадження, про закриття провадження за нововиявленими обставинами, а також про повне чи часткове задоволення заяви чи про відмову в її задоволенні. У разі скасування апеляційним судом постанов про повернення заяви, про відмову у відкритті провадження, про закриття провадження за нововиявленими обставинами, – заява має передаватися для продовження розгляду до суду першої інстанції в іншому складі суду. У разі скасування постанови, якою було вирішено заяву по суті,

апеляційний суд має винести нову постанову відповідно до повноважень, які мав суд першої інстанції при розгляді заяви.

Наслідки розгляду заяви мають залежати від результату її розгляду, а також від стану виконання тієї постанови, яка була предметом перегляду.

Слід передбачити норму про те, що в разі відмови у відкритті, закриття провадження за нововиявленими обставинами чи в разі відмови в задоволенні заяви, повторне звернення із заявою тієї ж самої особи (чи її захисника, представника) щодо перегляду тієї ж самої постанови з тих же підстав – не допускається. В свою чергу, повернення заяви не може бути перешкодою для повторного її подання. Крім того, необхідно встановити, що з дня набрання законної сили постановами про закриття провадження за нововиявленими обставинами чи про відмову в задоволенні заяви – відновлюється виконання постанови, яка переглядалася, якщо її виконання було зупинено.

Що стосується наслідків повного чи часткового задоволення заяви, то вони також залежать від суті постанови, яка скасована. Якщо згідно зі скасованою постановою було накладено адміністративне стягнення або застосовано заходи впливу – то подальше виконання цього стягнення (заходу) припиняється, особі повертаються всі стягнуті з неї суми (штрафу, судового збору), повертаються вилучені (конфісковані) речі (за можливості їх повернути), а також особа отримує право на відшкодування за рахунок держави шкоди, заподіяної безпідставним застосуванням адміністративного стягнення (заходів впливу). Норма про повернення стягнутого не застосовується, якщо за наслідками скасування постанови було закрито провадження з nereабілітуючих підстав.

В свою чергу, якщо було скасовано постанову про накладення адміністративного стягнення і одночасно застосовано при цьому інше адміністративне стягнення, то нове стягнення може бути виконано лише тоді, коли не було розпочато виконання пер-

шого адміністративного стягнення (в протилежному разі суд має одночасно зазначити в постанові, що вона є фактично виконаною) – ця норма необхідна для дотримання вимог ч. 1 ст. 61 Конституції України. Якщо за наслідками розгляду заяви про перегляд постанови за нововиявленими обставинами суд дійшов висновку про винуватість особи у вчиненні адміністративного правопорушення, то суд може накласти на особу адміністративне стягнення лише у випадку, якщо на момент розгляду заяви не сплив строк, визначений у ст. 38 КУпАП.

Висновки і рекомендації. Визначено, що навіть за відсутності в КУпАП процедури перегляду постанов судів у справах про адміністративні правопорушення за нововиявленими обставинами, такий перегляд є можливим із застосуванням положень глави 34 КПК України на підставі аналогії закону. Обґрунтовано потребу запровадження в КУпАП інституту перегляду постанов судів за нововиявленими обставинами та запропоновано концепцію змін адміністративно-деліктного законодавства. Пропонується закріпити на законодавчому рівні право сторони захисту, потерпілого, а у виняткових випадках – прокурора – ініціювати перегляд за нововиявленими обставинами остаточної постанови у справі про адміністративне правопорушення, яка набрала законної сили. Пропонується встановлювати лише поновлювані строки подання таких заяв і не встановлювати граничних прісичних строків. Процедуру розгляду цих заяв пропонується поділити на п'ять послідовних стадій: відкриття провадження, підготовка заяви до розгляду, розгляд заяви, ухвалення постанови, її оскарження. При встановленні цієї процедури слід втілити принципи правової визначеності, заборони подвійної відповідальності, заборони повороту до гіршого. Наведену в статті концепцію пропонується врахувати під час внесення до КУпАП змін, які передбачають можливість і порядок перегляду постанов судів за нововиявленими обставинами.

Анотація

Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) не містить норм про перегляд постанов судів у справах про адміністративні правопорушення за нововиявленими обставинами. В практиці Європейського суду з прав людини, обвинувачення особи у вчиненні адміністративного правопорушення прирівнюється до «кримінального обвинувачення». Суворість деяких санкцій норм КУпАП є близькою до ступеня суровості кримінальних покарань. Отже, постає проблема необхідності запровадження механізму виправлення судової помилки, якщо після розгляду справи про адміністративні правопорушення відкрилися раніше невідомі факти, які свідчать про таку помилку. Автор вважає, що навіть за відсутності в КУпАП процедури перегляду постанов судів у справах про адміністративні правопорушення за нововиявленими обставинами, такий перегляд є можливим із застосуванням положень глави 34 Кримінального процесуального кодексу України на підставі аналогії закону. Існує потреба запровадження в КУпАП інституту перегляду постанов судів за нововиявленими обставинами. Пропонується закріпити на законодавчому рівні право ініціювати перегляд за нововиявленими обставинами остаточної постанови у справі про адміністративне правопорушення, яка набрала законної сили. Процедуру розгляду цих заяв пропонується поділити на п'ять послідовних стадій: відкриття провадження, підготовка заяви до розгляду, розгляд заяви, ухвалення постанови, оскарження постанови. При встановленні цієї процедури слід втілити принципи правової визначеності, заборони подвійної відповідальності, заборони повороту до гіршого. Наведену в статті концепцію пропонується врахувати під час внесення до КУпАП змін, які передбачають можливість і порядок перегляду постанов судів за нововиявленими обставинами.

Ключові слова: аналогія закону, нові обставини, нововиявлені обставини, постанова у справі про адміністративне правопорушення, правова визначеність, прогалина в праві, судова помилка.

Erdevdii A.A. The gap in administrative tort law regarding the review of court decisions based on newly appeared circumstances, its overcoming in law enforcement and through legislative reform

Summary

The Code of Administrative Offenses in Ukraine does not contain rules on reviewing court decisions in cases of administrative offenses based on newly discovered circumstances. In the practice of the European Court of Human Rights, accusing a person of committing an administrative offense is equated to a “criminal accusation”. The severity of some sanctions of the Code of Administrative Offenses in Ukraine is close to the degree of severity of criminal punishments. Therefore, the problem arises of the need to introduce a mechanism for correcting a judicial error, if previously unknown facts that testify to such an error are discovered after the consideration of a case on administrative offense. The author believes that even in the absence of a procedure for reviewing court rulings in cases of administrative offenses based on newly discovered circumstances in the Code of Administrative Offenses in Ukraine, such a review is possible with the application of the provisions of Chapter 34 of the Criminal Procedure Code of Ukraine based on the analogy of the law. There is a need to introduce an institute for reviewing court rulings based on newly discovered circumstances in the Code of Administrative Offenses in Ukraine. It is proposed to enshrine at the legislative level the right to initiate a review based on newly discovered circumstances of the final resolution in the case of an administrative offense, which has entered into force. The procedure for consideration of these applications is proposed to be divided into five consecutive stages: initiation of proceedings, preparation of the application for consideration, consideration of the application,

adoption of the resolution, appeal of the resolution. When establishing this procedure, the principles of legal certainty, the prohibition of double responsibility, and the prohibition of a turn for the worse should be implemented. The concept presented in the article is proposed to be taken into account when introducing changes to the Code of Administrative Offenses in Ukraine, which provide for the possibility and procedure of reviewing court decisions based on newly discovered circumstances.

Key words: analogy of the law, gap in the law, judicial error, legal certainty, new circumstances, newly discovered circumstances, resolution in the case of an administrative offense.

Список використаних джерел:

1. «Кодекс України про адміністративні правопорушення потребує негайного перегляду»: позиція Комітету Асоціації правників України з конституційного права, адміністративного права та прав людини. URL: <https://uba.ua/eng/news/7704>.
2. Ухвала Верховного Суду від 15 жовтня 2019 року у справі № 51-4998ска19 про відмову у відкритті провадження за заявою про перегляд за нововиявленими обставинами постанови. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84975910>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n17>.
5. Постанова Верховного Суду від 16 лютого 2021 року у справі № 263/10894/2020 про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 185-3 КУпАП. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94974180>.
6. Постанова Житомирського апеляційного суду від 08 червня 2023 року у справі № 279/1106/22 про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 130 КУпАП. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111425394>.
7. Постанова Київського апеляційного суду від 24 травня 2021 року у справі № 753/1807/21 про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 130 КУпАП. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97196885>.
8. Постанова Немирівського районного суду Вінницької області від 07 жовтня 2022 року у справі № 930/1699/22 про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 3 ст. 172-20 КУпАП. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106673944>.
9. Постанова Сквирського районного суду Київської області від 31 січня 2022 року у справі № 376/2004/21 про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 130 КУпАП. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117821875>.